

Тиббиёт ходимларининг одоб-ахлоқ КОДЕКСИ

1-боб. Умумий қоидалар

1.1. Мазкур “Одоб-ахлоқ Кодекси” (кейинги ўринларда “Кодекс”) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 7 декабрдаги “Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш тизимини тубдан такомиллаштириш бўйича комплекс чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5590-сон Фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 2 мартдаги “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 62-сон қарорлари асосида ишлаб чиқилган бўлиб, касбий одоб-ахлоқнинг умумий тамойиллари ва вазирлик тизимида фаолият кўрсатаётган барча ташкилотлар ҳамда таълим муассасалари ходимларининг хизматдаги касбий одоб-ахлоқининг ва хулқ-атворининг асосий қоидаларини белгилайди.

Ушбу Кодекста қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

тиббиёт ходими – тиббий ёрдам кўрсатишда иштирок этувчи олий ва (ёки) ўрта махсус тиббий маълумотга эга бўлган мутахассислар, шунингдек беморларга ғамхўрлик қилувчи кичик тиббиёт ходимлари;

коррупция – шахснинг ўз мансаб ёки хизмат мавқеидан шахсий манфаатларини ёхуд ўзга шахсларнинг манфаатларини кўзлаб моддий ёки номоддий наф олиш мақсадида қонунга ҳилоф равишда фойдаланиши, худди шунингдек бундай нафни қонунга ҳилоф равишда тақдим этиш;

манфаатлар тўкнашуви – шахсий (бевосита ёки билвосита) манфаатдорлик шахснинг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келаётган ёки юзага келиши мумкин бўлган вазият.

1.2. Ушбу Кодексга риоя қилиш вазирлик тизимида фаолият кўрсатаётган барча тиббиёт муассасаларининг раҳбарлари, ходимлари ва жамоа аъзолари учун мажбурий ҳисобланади.

1.3. Тиббиёт ходимининг Кодексга риоя этиши унинг касбий фаолиятини ва хизматдаги хулқ-атворини баҳолаш мезонларидан бири ҳисобланади.

2-боб. Кодекснинг мақсад ва вазифалари

2.1. Ушбу Кодекснинг мақсади тиббиёт ходимлари томонидан ҳуқуқбузарлик содир этилишининг олдини олиш, улар содир этилишининг сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этиш, тиббиёт муассасаси раҳбар ва ходимларини юксак ҳуқуқий онг, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, Қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларига, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига қатъий риоя қилишини мутахассислар руҳига сингдиришни таъминлаш.

2.2. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги барча ташкилотларда фаолият кўрсатаётган ходимларнинг хизматдаги хулқ-атворини баҳолаш, шунингдек, юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, жамият, давлат ва оила олдида ўз масъулиятини ҳис этадиган, давлатнинг ички ва ташқи сиёсатини тўғри англайдиган, ватанпарвар ва халқпарвар, ташаббускор, замонавий билимларга эга бўлган юксак инсоний фазилатларни ўзида намоён этган иродаси бақувват, имони бутун ва виждони уйғок мутахассисларни тарбиялаш Кодекснинг асосий вазифалари ҳисобланади.

2.3. Кодекс тизимидаги барча тиббиёт муассасалари (тиббиёт даволаш-профилактика, олий ва ўрта махсус таълим муассасалари ҳамда корхоналар) ходимларининг тиббиёт деонтологияси ҳамда касб этикасини мукаммал эгаллаб, унга сидқидилдан амал қилишини кўзда тутди.

3-боб. Тиббиёт ходимларининг хизматдаги хулқ-атворининг асосий тамойиллари ва қоидалари

3.1. Тиббиёт ходимлари ўз касбий фаолиятини қуйидаги тамойиллар асосида амалга оширади:

қонунийлик;

фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги;

ватанпарварлик ва хизмат бурчига фидоийлик;

давлат ва жамият манфаатларига содиқлик;

адолатлилик, ҳалоллик ва холислик;

манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик;

тиббиёт фанининг амалиёт билан бирлиги;

соғлиқни сақлаш соҳасида инсон ҳуқуқларига риоя қилиниши;
профилактика чора-тадбирларининг устуворлиги.

3.2. Тиббиёт ходимлари қуйидагиларга мажбур:

хизмат вазифаларини бажаришда қонун талаблари ва мазкур Кодексда ўрнатилган нормаларга қатъий риоя этиш;

ўз хизмат вазифаларини виждонан, юксак касбий даражада бажариш;

юқори турувчи давлат органлари ёки мансабдор шахсларнинг ўз ваколатлари доирасида қабул қилган қарор (топширик)ларини ўз вақтида ва сифатли бажариш;

ўз фаолиятини қонун ҳужжатларида ва ички ҳужжатларида белгиланган лавозим ваколатлари доирасида амалга ошириш;

ўз хизмат вазифаларини бажаришда бирор-бир шахслар, гуруҳлар ёки ташкилотларга ён босмаслик ва устунлик бермаслик, уларнинг таъсиридан мустақил бўлиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳисобга олиш ҳамда қамситиш ҳолатларига йўл қўймаслик;

ўз хизмат вазифаларини бажаришга тўсқинлик қилувчи бирор-бир шахсий, мулкӣ ва бошқа манфаатларнинг таъсири билан боғлиқ бўлган хатти-ҳаракатларга барҳам бериш;

идоравий ҳужжатларда белгиланган ички тартиб қоидаларга риоя қилиш, ўз хизмат вазифаларини лавозим ваколатлари доирасида оғишмай бажариш;

хизмат вазифаларини виждонан бажаришда шубҳа пайдо қилиши мумкин бўлган ҳулқ-атвордан ўзини тийиш, шунингдек ўз обрўсига ёки муассасанинг нуфузига зарар етказиши мумкин бўлган вазиятларга йўл қўймаслик;

ўзларининг хизмат вазифаларини виждонан бажаришда шубҳа пайдо қилиши мумкин бўлган ҳулқ-атвордан ўзини тийиш, шунингдек ўз обрўсига ёки давлат органининг нуфузига зарар етказишга қодир бўлган вазиятларга йўл қўймаслик;

хизмат мавқеидан давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, шунингдек, фуқаролар фаолиятига қонуний таъсир кўрсатиш учун фойдаланмаслик;

давлат органида хабарлар ва хизмат ахборотларини тақдим қилишнинг белгиланган қоидаларига риоя этиш.

3.3. Сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан манфаатдорлик, шунингдек шахсий вақлар ва бошқа субъектив сабаблар тиббиёт ходимларининг қонун

хужжатлари ва мазкур Кодекс талабларини бузиши учун асос бўла олмайди.

3.4. Тиббиёт ходимларига ўз хизмат вазифаларини бажариши муносабати билан жисмоний ва юридик шахслардан бирор-бир моддий бойликларни олиш ёхуд бошқача наф кўриш тақикланади.

3.5. Тиббиёт ходимлари коррупция ҳолатларига қарши курашиши ва уларнинг профилактикасига фаол кўмаклашиши шарт.

3.6. Тиббиёт ходимлари бирор-бир шахсларнинг уларни ҳуқуқбузарлик содир этишга оғдириш мақсадида қилган мурожаатлари тўғрисида, шунингдек, бошқа тиббиёт ходимлари томонидан содир этилган ҳуқуқбузарликларнинг ўзларига маълум бўлган ҳар қандай ҳолатлари ҳақида ўз раҳбарини ёхуд тегишли ҳуқуқини муҳофаза қилиш органларини хабардор қилиши шарт.

3.7. Тиббиёт муассасаси раҳбари шахсларнинг қонунчилик бузилиши фактлари тўғрисида мурожаат қилганлиги муносабати билан ёки профессионал фаолият юзасидан қилган танқиди ёхуд билдирган фикри учун ишдан бўшатилишига ёки бошқача шаклда таъқиб қилинишига йўл қўйилмаслигини таъминлаши керак.

3.8. Раҳбар ўзи фаолият кўрсатаётган муассасада:

- ходимларга юқори профессионализм ва адолатда ўрнатилган бўлиши;
- жамоани самарали бошқариши;
- жамоада ижобий маънавий-психологик муҳитни шаклланишига кўмаклашиши;
- ходимлардан уларнинг ваколати доирасидан ташқари топшириқларни бажаришни талаб қилмаслиги;
- қонунга ҳилоф хатти-ҳаракатларни содир этилишининг олдини олиши;
- кадрларни ишга қабул қилиш, танлаш ва жой-жойига қўйишда қариндошчилик, таниш-билишчилик каби салбий оқибатларни келтириб чиқарувчи ҳолатларга йўл қўймаслиги;
- гуруҳбозлик, маҳаллийчилик кўринишларининг, шунингдек, ўз хизмат вазифаларини бажариш жараёнида бошқа салбий омилларга шарт-шароитлар яратмаслиги;
- манфаатлар тўқнашувининг олдини олиши ва уларни тартибга солиш юзасидан тезкор чоралар кўриши;
- коррупциянинг олдини олиш чораларини кўриши;
- ўзига ишониб топширилган ташкилот мулки ва молиявий маблағларга

нисбатан оқилона муносабатда бўлиши ҳамда улардан мақсадли равишда фойдаланиши шарт;

- ўзи фаолият кўрсатаётган муассасада ходимларнинг хулқ-атвори қоидаларини бузишга олиб келган хатти-ҳаракатларини олдини олиш борасида чораларни кўриши керак.

3.9. Тиббиёт ходимлари бошқа давлат ташкилотлари ходимлари билан хизмат доирасидаги ўзаро самарали ҳамкорликка эришиш учун ўзларининг намунали хулқ-атвори ва меҳнатсеварлигини намоён этиши керак.

Тиббиёт ходимлари хушмуомала, одобли, эътиборли, фуқаролар ва ҳамкасблари билан муносабатда сабр-тоқатли бўлиши, уларни ҳурмат қилиши шарт.

Тиббиёт ходимлари ўз фаолиятида уларга бевосита мурожаат қилган ҳар бир фуқарога нисбатан жамиятда ўрнатилган одоб-ахлоқ нормаларига қатъий риоя қилиши (қўполлик қилмаслиги), уларнинг шаъни ва кадр-қимматини камситмаслиги керак.

Тиббиёт ходимларининг ташқи кўриниши умум қабул қилинган иш услубига мос келиши керак.

4-боб. Манфаатлар тўқнашуви

4.1. Тиббиёт ходимлари ўз фаолиятида манфаатлар тўқнашувига сабаб бўладиган шахсий манфаатдорлик ҳолатларига йўл қўймасликлари шарт.

Манфаатлар тўқнашуви тиббиёт ходимларининг шахсий манфаатлари уларнинг ўз хизмат вазифаларини ҳолисона ва беғараз бажаришига таъсир кўрсатадиган ёки таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳолатларда пайдо бўлади.

Манфаатлар тўқнашуви юзага келган тақдирда тиббиёт ходимлари ўз раҳбарини дарҳол хабардор қилишлари керак.

Манфаатлар тўқнашуви мавжудлиги тўғрисидаги маълумотни олган раҳбар ушбу ҳолатни бартараф этиш бўйича зудлик билан чора кўриши шарт.

4.2. Тиббиёт ходимлари ўзларининг хизмат вазифаларини юқори профессионал даражада бажаришлари, беморларга зарар етказиши мумкин бўлган фаолиятни амалга оширмаслиги, шунингдек мансаб мавқеини суиистеъмол қилмаслиги керак.

Тиббиёт ходимлари ҳар қандай ҳолатда ўз мавқеи ва ваколати доирасидан ташқари бўлган шахсий фойдани олиши мумкин эмас.

5-боб. Тиббиёт ходими ва жамият

5.1. Тиббиёт ходими фаолияти юқори даражадаги одоб-ахлоқ ва тиббий деонтология қоидаларга асосланган бўлиши шарт. Бу талаблар бемор вафотидан сўнг ҳам ўзгармай қолиши лозим.

5.2 Тиббиёт ходими. беморнинг жинси, ёши, ирки, дини, миллати ва ижтимоий келиб чиқиши, моддий таъминланганлиги, сиёсий қарашлари, жамиятдаги обрў-эътиборидан қатъий назар уларга сифатли, самарали ва хавфсиз тиббий ёрдам кўрсатиши шарт. У ўз фаолиятини амалга ошириш давомида диагностика ва даволаш усуллари ва афзалликлари, камчиликлари, оқибатларини ҳисобга олиши лозим. Агар тиббиёт муассасасида зарурий шароит ёки ресурс бўлмаса, тиббиёт ходими беморни зудлик билан муносиб тиббиёт муассасасига йўналтириш чораларини кўриши керак.

5.3. Тиббиёт ходими ўз хизмат вазифаларидан келиб чиқиб, қаерда бўлишидан қатъий назар зарурат туғилганда тиббий кўмакка муҳтож шахсларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиши лозим.

5.4. Тиббиёт ходими ҳар қандай шароитда, жисмоний ва юридик шахслар томонидан босим ўтказилганда ҳам Ўзбекистон Республикаси Қонунларига, ахлоқий қоидаларга зид равишда ҳаракат қилишни рад этиши ва касбий бурч тамойилларига содиқ қолиши лозим.

5.5. Текширилаётган ёки даволанаётган жазо муддатини ўтаётган ёки жиноятга алоқадорликда гумон қилинган беморларнинг жисмоний ва психологик ҳолатига ҳар қандай ҳолатда (бевосита ёки билвосита) тажовузкорона таъсир ўтказиш тақиқланади. Агарда тиббиёт ходими жазони ижро этиш муассасаларидаги маҳкумларнинг қийноққа солинганлиги, уларга нисбатан зўравонлик ва шафқатсиз хатти-ҳаракатларга йўл қўйилганлигини, ёхуд уларнинг қадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги ҳолатларни сезгудек бўлса, мазкур ҳолат юзасидан ўз раҳбарига ёки тегишли давлат органларига ўрнатилган тартибда хабар бериши шарт.

5.6. Фуқаронинг тиббий ёрдам сўраб мурожаат қилганлиги, унинг соғлиғи ҳолати, касаллигига қўйилган ташхис хусусидаги ҳамда уни текшириш ва даволаш давомида олинган барча маълумотлар тиббиёт ходими томонидан сир сақланиши шарт.

Беморга тааллуқли бўлган маълумотларни унинг ёки қонуний вакили ҳисобланган шахсларнинг розилигисиз ошкор қилиш (5.7. - бандда белгиланган ҳолатлар бундан мустасно) тақиқланади.

5.7. Тиббиёт ходими сири ҳисобланган маълумотларни фақатгина прокуратура, дастлабки тергов, суриштирув органлари ва тезкор-қидирув фаолиятларини амалга оширувчи органлари ҳамда суд идоралари сўровига асосан фуқаро ёки унинг қонуний вакилининг розилигисиз беришга йўл қўйилади.

5.8. Ҳар бир тиббиёт ходими ўзининг тиббиёт соҳасидаги кўникма ва билимларини доим такомиллаштириб бориши, шу билан бирга малакасини

ҳамда профессионаллик даражасини оширишига кўмак берадиган тадбирларда мунтазам қатнашиши керак.

5.9. Тиббиёт ходимларининг фаолиятини белгилаб берувчи Ўзбекистон Республикаси Қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармон ва қарорлари, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорлари ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар билан танишиб бориши ва уларга оғишмасдан амал қилиши, мавжуд барча стандартлар, протоколлар ва клиник тавсиялардан хабардор бўлиши ҳамда профессионаллик даражаси ва клиник вазиятдан келиб чиққан ҳолда қўллаши зарур.

5.10. Тиббиёт ходими оммавий ахборот воситалари, интернет тармоқлари (интернет-саҳифалар, интернет-газета ва журналлар, форумлар ва бошқалар) орқали соғлом ҳаёт тарзини тарғиб қилиши лозим. Тиббиёт ходимлари оммавий ахборот воситаларидаги ҳаракатлари ва берган маслаҳатлари учун фуқаролар ва тиббиёт жамияти олдида тўлиқ жавобгар ҳисобланадилар.

5.11. Тиббиёт ходимлари ўзаро, фармацевтлар ҳамда бошқа жисмоний ва юридик шахслар билан барча кўринишдаги ноқонуний келишувлар тузиши ва коррупцион муносабатларга киришиши тақиқланади.

5.12. Фуқароларга тиббиёт ходимлари томонидан нотўғри ва ноаниқ ташхис бериш, шунингдек фирибгарликнинг барча турлари қатъиян тақиқланади.

5.13. Тиббиёт ходими беморларнинг шахсий ҳаётига асоссиз аралашишига йўл қўйилмайди.

5.14. Дори воситаларининг ноҳўя таъсири ва асоратлари аниқланганда тиббиёт ходими бу ҳақида даволаш-профилактика муассасаси раҳбарига хабар бериши зарур.

5.15. Фуқароларнинг ҳаёти ва соғлигини таъминлаш мақсадида тиббиёт ходими яширин тарзда профилактика ва даволаш усуллари ҳамда воситаларини қўллаши мумкин эмас.

5.16. Тиббиёт ходими касаллик тарихи, ҳисоботлар, тиббий ва бошқа ҳужжат шакллари тўлдиришда беғараз ва ҳаққоний бўлиши лозим.

5.17. Фуқаролар онгида тиббиёт ходимларига нисбатан салбий фикр уйғотадиган ва тиббиёт ходими шаънига доғ туширадиган хатти-ҳаракатлардан ўзини тийиши лозим.

Бу каби хатти-ҳаракатлар у билан тузилган меҳнат шартномасининг бекор қилинишига асос бўлиши мумкин.

6-боб. Тиббиёт ходими ва бемор муносабатлари

6.1. Тиббиёт ходими даволаш ва ташхис қўйиш жараёнини ташкил қилишда, жумладан, дори-дармон билан таъминлашда ўзи ва тиббий муассасанинг манфаатини устун қўймаган ҳолда юқори сифатли тиббий ёрдам кўрсатиши лозим.

6.2. Тиббиёт ходими беморнинг шаъни ва кадр-қимматини ҳурмат қилиши, даволашда унинг шахсиятидаги барча хусусиятларни ҳисобга олиши ҳамда беморни ўз соғлиғига ғамхўрлик қилишга ундаши лозим.

6.3. Тиббиёт ходими беморнинг тиббий билимларининг етишмаслиги, касалликдан кўркиши, ишонувчанлигини суиистеъмол қилмаслиги ва ўзининг профессионал маҳоратидан шахсий манфаатлари йўлида фойдаланмаслиги керак.

6.4. Тиббиёт ходими билан бемор ўртасидаги муносабатлар ўзаро ҳурмат, ишонч ва ошкоралик тамойилларига асосланиши керак.

Тиббиёт ходими мақбул усулда беморни унинг соғлиғи ҳолати, касалликнинг бундан буён қандай кечйишига оид тахминлар, даволаш усуллари ва бу усуллар билан боғлиқ хавф-хатар, тиббий аралашувнинг эҳтимол тутилган турлари ва уларнинг оқибатлари, амалга оширилган даволашнинг натижалари ҳақида хабардор қилиши лозим.

Тиббиёт ходими беморнинг олган маълумотидан қоникқанлигига ишонч ҳосил қилиши ва зарурат туғилганида қўшимча тавсиялар, маълумотлар ва ахборотлар беришдан қочмаслиги керак.

6.5. Тиббиёт ходими даволашнинг инновацион, замонавий усуллари ва технологияларини билган ҳолда, клиник самарадорлик ва шахсий тажрибасини қўллаб тиббий ёрдам кўрсатиши зарур.

Касбий кийинчиликларга дуч келганда тиббиёт ходими ҳамкасбларига ёрдам сўраб мурожаат қилиши, унга мурожаат қилган ҳамкасбларига ёрдам бериши лозим.

6.6. Фуқаронинг ўз касалига доир маълумотларни билган ҳолда ўз ихтиёри билан розилик бериши тиббий аралашувнинг дастлабки зарур шартидир.

Фуқаронинг ахволи ўз хоҳиш-иродасини изҳор этишга имкон бермайдиган, тиббий аралашувни эса кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда фуқаронинг манфаатини кўзлаб тиббий аралашувни амалга ошириш масаласини консилиум ҳал қилади, башарти консилиумга йиғилишнинг иложи

бўлмаган тақдирда эса, кейинчалик даволаш-профилактика муассасасининг мансабдор шахсларини хабардор қилиш шарти билан бевосита даволовчи (навбатчи) шифокор ҳал этади.

6.7. Тиббиёт ходимларига бемор ва унинг қариндошларининг илтимосига кўра беморга эвтаназия қўллаш жумладан, ўлимни ҳар қандай воситалар ёки ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) билан сунъий тезлаштириши қатъиян тақиқланади.

7-боб. Тиббиёт ходими ва беморнинг қариндошлари

7.1. Тиббиёт ходими бемор қариндошларининг шаъни ва кадр-кимматини ҳурмат қилиши ва уларнинг рухий ҳолатини инобатга олган ҳолда мулоқотда бўлиши, беморнинг соғлиғига ғамхўрлик қилишга ундаши, уларнинг шахсий ҳаёти маълумотларининг сир сақланишига бўлган ҳуқуқини ҳурмат қилиши лозим.

7.2. Агар беморнинг жисмоний ёки рухий ҳолати ишончли муносабатлар кўришга йўл қўймаса, тегишли муносабатлар беморнинг яқин қариндошлари билан ўрнатилиши керак.

Фуқаронинг соғлиғи ҳақидаги маълумотни унинг ўзига, ўн олти ёшга тўлмаган шахслар ҳамда қонунда белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаролар соғлиғи тўғрисидаги маълумотларни эса уларнинг қонуний вакилларига даволаш-профилактика муассасасининг даволовчи шифокори, бўлим мудирини ёки текшириш ва даволашда бевосита қатнашаётган бошқа мутахассислари беради.

Касалликнинг кечиши номақбул деб тахмин қилинган ҳолларда бу ҳақида фуқарога, башарти унинг ўзи оила аъзоларига хабар қилишни тақиқламаган ёки бундай маълумот берилиши учун бирор шахсни тайинламаган бўлса, беморнинг оила аъзоларига тиббий одоб-ахлоқ меъёрларига риоя қилган ҳолда хабар қилиниши керак.

7.3. Вояга етмаган ёки бировнинг қарамоғида бўлган беморга тиббий ёрдам кўрсатишда тиббиёт ходими (шошилиш ва кечиктириб бўлмайдиган ҳолатлар бундан мустасно) боланинг ота-онаси ёки унинг қонуний вакилининг розилигини олиши керак.

7.4. Тиббиёт ходими боланинг яқинлари унинг соғлиғидаги муаммони етарли даражада тушунмаяпти ёки унга лозим даражада ғамхўрлик қилмаяпти деб ҳисобласа ҳар қандай қонуний йўл билан боланинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиши зарур.

8-боб. Тиббиёт ходими ва тиббий жамият

8.1. Тиббиёт ходими тиббий жамиятнинг шарафи ва эзгу анъаналарини

химоя қилиши зарур. Тиббиёт ходимлари бир-бирига касб этикаси доирасида ҳурмат билан муносабатда бўлиши, ўз билим, кўникма ҳамда тажрибаларини беминнат ва беғараз улашишга тайёр бўлиши керак.

8.2. Тиббиёт ходими ўз устозларига миннатдорчилик билан муносабатда бўлиши ва ҳурмат саклаши лозим.

8.3. Тиббиёт ходими тиббий жамиятни мустаҳкамлашда, профессионал жамоат ташкилотлари ишларида фаол иштирок этишда, ҳамкасбларининг шаъни ва кадр-қимматини химоя қилишда ўзига боғлиқ бўлган барча имкониятларини ишга солиши керак.

Тиббиёт ходимлари мураккаб вазиятларда бемор манфаатларини инобатга олган ҳолда бир-бирига ёрдам беришлари керак.

8.4. Тиббиёт ходимининг ҳамкасбларига қаратилган ҳар қандай профессионал эътирозлари беморнинг манфаатларини химоя қилиш учун йўналтирилган, оқилона ва асосли бўлиши лозим.

8.5. Бир нечта тиббиёт ходими диагностика ва даволаш жараёнида иштирок этаётганда, олинган натижалар тўғрисида бир-бирларини хабардор қилишлари лозим.

8.6. Тиббиёт ходимлари аҳоли соғлиғини саклаш, шунингдек, тиббий ёрдам кўрсатиш билан машғул бўлган ходимлар ва бошқа касб вакиллари ҳурмат қилишлари лозим.

9-боб. Тиббиёт ходими ва илмий-тадқиқот ишлари, биоэтика

9.1. Тиббиёт ходими олиб бораётган илмий-тадқиқот иши бемор ёки жамият саломатлиги ва хавфсизлигига зарар етказмаслиги керак.

Фан ва жамият манфаатлари инсон манфаатларидан устун турмайди.

9.2. Инсонни объект сифатида жалб этиб, биологик-тиббий тадқиқот ўтказишга фақат лаборатория тажрибалари ўтказилганидан ва фуқаронинг ёзма розилиги олинганидан кейингина давлат соғлиқни саклаш тизими муассасаларида йўл қўйилади. Инсонни биологик-тиббий тадқиқотларда қатнашишга мажбурлаш мумкин эмас.

9.3. Биологик-тиббий тадқиқот ўтказишга фуқародан розилик олинаётганда унга тадқиқотнинг мақсади, усуллари, қўшимча оқибатлари, эҳтимол тутилган хавфи, тадқиқотнинг қанча давом этиши ва қўйлаётган натижаларига оид маълумотлар берилиши лозим. Фуқаро тадқиқотнинг исталган босқичида унда қатнашишдан бош тортиш ҳуқуқига эга.

9.4. Белгиланган тартибда текширув синовларидан ўтмаган профилактика, ташхис қўйиш, даволаш усуллари ва дори воситаларини тарғиб

килиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида тарғиб килиш тақикланади. Ушбу нормани бузиш конунда белгиланган жавобгарликка тортишга сабаб бўлади.

Тиббий амалиётда янги тиббий технологиялар ва усуллар, инновациялар, тиббий ва иммунобиологик дори воситалари фақатгина мавжуд конунчиликка мувофиқ, белгиланган тартибда расмийлаштирилганидан кейин қўлланилиши мумкин.

10-боб. Якуний қоидалар

10.1. Тиббиёт муассасаси раҳбар ва ходимлари томонидан ушбу Кодекснинг бузилиши конун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш учун асос бўлиши мумкин.

10.2. Тиббиёт ходими томонидан мазкур Одоб-ахлоқ кодексига риоя этилиши аттестациялар ўтказишда, юқори ва бошқа лавозимларга тайинлаш учун кадрлар захирасини шакллантиришда ҳисобга олинади.

10.3. Ушбу Одоб-ахлоқ қоидалари нормаларининг бузилишлари Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқилади.

Одоб-ахлоқ комиссияси, махсус таркибий бўлинма мавжуд бўлмаган тақдирда, ташкилот ходимларидан камида 5 кишидан иборат таркибда тузилади. Одоб-ахлоқ комиссиясининг мақсади, вазифалари, функциялари, ҳуқуқлари, жавобгарлиги ва унинг фаолиятини ташкил этишнинг бошқа масалалари ташкилот томонидан тасдиқланади.

Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилиши ҳолатларини махсус таркибий бўлинма ёки Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқиш натижалари бўйича интизомий ёки бошқача тарздаги қоида бузилишларининг мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида ҳулоса чиқарилади. Айни вақтда ташкилот раҳбарининг кўриб чиқишига қоидалар бузилишини содир этган тиббиёт ходимини жавобгарликка тортиш тўғрисида таклиф киритилади. Йўл қўйилган қоида бузилишининг характерини ҳисобга олган ҳолда, махсус таркибий бўлинма тиббиёт ходимига нисбатан Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилишига йўл қўймаслик тўғрисидаги оғохлантириш билан чекланиши мумкин.

Тиббиёт ходимлари ўзлари йўл қўйган қоида бузилиши, қоида бузилишининг кўриб чиқилиши жараёни ҳақида ахборотни олиш ва ўзини ҳимоя қилиш учун далилларни тақдим этиш, шунингдек ташкилотнинг қарорлари юзасидан белгиланган тартибда шикоят қилиш ҳуқуқига эга.

**Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги барча корхона-ташкилотлар,
олий ва ўрта-махсус таълим муассасаларида фаолият юритаётган
ходимлар ҳамда талабаларнинг одоб-ахлоқ қоидалари**

I. Умумий қоидалар

1.1. Мазкур Қоиданинг мақсади, вазирлик марказий аппарати, Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги, Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси, вилоятлар соғлиқни сақлаш бошқармалари, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасарруфидаги Республика муассаса, ташкилотлар ва ихтисослаштирилган илмий-амалий марказлар, Олий ва ўрта-махсус таълим муассасалари, Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги ҳамда Санитария-эпидемиологик осойишталик ва жамоат саломатлиги хизмати ҳамда тизимдаги барча даволаш-профилактика муассасалари (кейинги ўринларда – муассаса ва ташкилотлар) учун намунали кийиниш меъёрларини белгилаш, шунингдек, деонтологик нуқтаи назардан соғлом маънавий, ижтимоий-психологик муҳит барқарорлигини таъминлаш, касбга нисбатан ўзаро ҳурмат муносабатларини мустаҳкамлашдан иборат.

1.2. Ушбу Қоида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 2 мартдаги “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида” 62-сон қарори талабларига мувофиқ ишлаб чиқилган.

1.3. Ушбу Қоиданинг талаблари барча тиббиёт ходимлари, профессор-ўқитувчи, ходим (кабинет мудирлари, лаборантлар, котибалар, бўлим ходимлари) ҳамда талабалар ва ўқувчилар учун мажбурий ҳисобланади.

1.4. Қоидада белгиланган талаблар муассаса ички меъёрий ҳужжатларига киритилиши шарт.

**2-боб. Муассаса ходимлари ва талабаларнинг
муомаласи ва кийинишига қўйиладиган талаблар:**

2.1. Тиббиёт ходимлари учун умум эътироф этилган ахлоқий қоидаларга мувофиқ жиддий, ишчан ва дидли, зиёли шахс қиёфасини шакллантириш мақсадида корпоратив кийиниш услуби талабларига амал қилинади.

2.2. Муассасада раҳбар ходимлар, педагог, шифокорлар (ёки бўлажак педагог, шифокор) касбига мос ҳолда кийинишлари талаб этилади. Тиббиёт ходими ўзини тутиш санъати, мулоқот маданияти ва касбдошлар ўртасида ҳамда беморлар билан мулоқотда ҳурмат, меҳр-мурувват кўрсатиши шарт. Бунда ўқитувчи ва мураббийлар талабаларга намуна кўрсатишлари лозим.

2.3. Тиббиёт таълим ва даволаш-профилактика муассасалари жамоаси (бундан кейин- жамоа) аввало юксак ахлоқий ғазилатларга эга бўлиши нуқтаи назаридан:

- жамоада ходимларнинг маъмурият (ректор, проректор, декан, директор, кафедра мудир, бўлим, бошкарма бошликлари ва уларнинг ўринбосарлари ҳамда уларга тенглаштирилган раҳбар ходимлар)га нисбатан ҳурматда бўлиши;

- жамоа аъзолари ўртасидаги ўзаро муносабатда танқидий фикрларни тўғри ва асосли қабул қилиши, тавсиявий характердаги танқидий фикрлардан ҳулосалар чиқариш, танқид қилаётган ходимнинг зарур ва керакли тавсияларига риоя қилиш;

- жамоа аъзосининг сўз эркинлиги таъминланганлиги нуқтаи назаридан, бировга тухмат қилиш, уни ҳақорат қилиш, ўзаро муносабатларда беҳаё сўзлардан фойдаланиш ҳуқуқини қафолатламайди;

- жамоа мурожаати маданият даражасида бўлиши ўзаро муносабатни мустаҳкамлаб беради. Расмий мурожаатлар раҳбарга, етакчи мутахассисга, таълим берувчи устозга, мурожаат этилаётганда белгиланган тартиб асосида амалга оширилиши мақсадга мувофиқ. Норасмий мурожаатларда ҳам асосан ишончлилиқ, дўстона ва самимий муносабат устувор аҳамиятга эга.

- жамоа аъзолари олий таълим муассасаси ҳудудида йўлнинг ўнг томонидан юришлари керак. Бир-бирига дуч келганда албатта саломлашишлари, бунда: талабалар профессор-ўқитувчилар ва ходимларга, эркаклар хотин-қизларга, ёшлар катталарга биринчи бўлиб салом беришлари тавсия этилади. Бундан қўл бериб сўрашиш истисно бўлиб, ёши катта шахслар биринчи бўлиб қўл узатганидан кейингина унга жавобан қўл узатиш мумкин.

2.4. Миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳос бўлмаган ёки тиббиёт таълим ва даволаш-профилактика муассасалари ички муаммоларига тааллуқли масалаларни Интернет тармоғига жойлаштириш ёки ундан турли мақсадлар йўлида фойдаланиш тақиқланади. Компьютерларда тиббиёт таълим ва даволаш-профилактика муассасаларига тегишли бўлмаган маълумотларни, шунингдек, турли кинофильмлар, ноқонуний диний маълумотлар, беҳаё суратлар, миллий, ирқий, этник, диний адоватни тарғиб қилувчи ҳар қандай

материалларни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва тарғиб этиш қатъиян ман этилади.

2.5. Аудиторияда уяли алоқа воситаларини ўчириб қўйиш, дарс вақтида гаплашмаслик, жиҳозларга маданий муносабатда бўлиш, парталарга ёзмаслик, қоғоз ва бошқа кераксиз нарсаларни қолдириб кетмаслик, овқатланмаслик, сақич чайнамаслик, умумий овқатланиш жойларида таомларни олишда навбат тартибига риоя қилиш, тирбандлик ҳолатида устозлар, аёллар, ёши катталарга ҳурмат кўрсатиш, овқатланиш вақтида шовқин солмаслик, умумий овқатланиш шаҳобчасида белгиланган тартиб-қоидаларга риоя қилиниши лозим.

2.6. Ахборот ресурс маркази ходимлари билан ҳушмуомалада бўлиш, китоблар ва жиҳозларга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш, баланд овозда сўзлашмаслик ва атрофдагиларга ҳалакит бермаслик, қоғоз, сақич ва бошқа чиқиндиларни қолдириб кетмаслик, китобларни олиш ва топшириш тартиб-қоидаларига риоя қилиниши талаб қилинади.

2.7. Талабалар турар жойларида мавжуд жиҳозларни асраш, уларга зарар етказмаслик, электр-энергияси, газ ва сув ресурсларидан тежамкорона (оқилон) фойдаланиш, санитария ва гигиена хоналаридан фойдаланиш қоидаларига амал қилиш, “Талабалар турар жойи Қоидаси” ва “Ички тартиб қоидалари”га қатъи риоя қилиниши шарт.

2.8. Ташқи кўриниш – инсоннинг ким ва қандай эканлиги ҳақида дастлабки маълумотни берувчи, унинг турмуш тарзи ва ҳаётида муҳим аҳамиятга эга бўлган фаолияти эканлигини инобатга олган ҳолда тиббиёт таълим ва даволаш-профилактика муассасалари жамоаси қийиниш маданиятига риоя этиши лозим. Жамоа аъзоларининг тиббиёт таълими, даволаш-профилактика муассасаларида диққатни тортадиган, яъни ҳаддан ташқари тор ёки очик қийимда, ғайриоддий соч турмаклари билан ортиқча бўянган ҳолда, спорт қийимларида келиши тақиқланади.

2.9. Тиббиёт таълим ва даволаш-профилактика муассасаларига ораста бўлиб келиш талаб этилади. Танага бодиард услубида турли суратлар чиздириш, татуаж тушириш ва пирсинглар тақиш одоб-ахлоқ қоидаларига зид ҳисобланади. Тиббиёт муассасаларига бу ҳолда келиш ман этилади.

3-боб. Муассаса ходимлари ва талабаларнинг муомаласи, қийиниш маданият қоидалари:

3.1. Тиббиёт муассасасида фаолият кўрсатаётган ва таълим олаётган аёл тиббиёт ходими ва талабаларига қўйиладиган талаблар:

3.1.1. Ходимлар касбдошлари ўртасида, шунингдек, беморлар билан мулоқот жараёнида уларга ҳурмат ва меҳр-мурувват кўрсатишлари керак.

3.1.2. Устки кийимнинг турлари ҳалат ёки тиббий махсус кийим орангли (бўлимлар орасидаги бошқа орангли махсус кийим ички тартибда тасдиқланиши лозим) табиий матодан, осон ва тез тозаланадиган, қулай кийиладиган, тор бўлмаган, бичими ортиқча безаклардан холи, диққатни тортмайдиган, классик шаклдаги костюм ёки ҳалатдан иборат бўлиши муҳим.

3.1.3. Костюм, юбка ва кўйлақлар сидирға ёки чизикли классик матолардан, блузка эса оқибат орангида бўлиши лозим. Юбканинг узунлиги тиззадан юқори бўлмаслиги керак.

3.1.4. Аксессуарлар (сумка, кўзойнак ва безаклар) ҳам корпоратив услубга мос ҳолда танланиши, ортиқча безаклардан холи бўлиши, заргарлик тақинчоклари (зирақ, узук ва бошқалар) кўзга яққол ташланмайдиган тарзда тақилиши лозим.

3.1.5. Соқлар ораста йиғилган, ўрилган ёки турмакланган, ортиқча аксессуарлардан холи бўлиши керак.

3.1.6. Оқ ҳалат ва унга мос бош кийим тоза ва махсус бўлиши, ҳалат тиззадан пастда туриши, ени узун (фаслга қараб), классик услубда, **чет эл ва турли хил фирма ёрлиқларидан холи** бўлиши лозим.

3.1.7. Оёқ кийим юрганда ортиқча овоз чиқармайдиган, қулай ва осон тозаланадиган (дезинфекция усулларида фойдаланишга қулай) бўлиши зарур.

3.1.8. Тиббиёт ходимларининг қўллари тоза, ортиқча зеб берилмаган, тирноқлар қалта олинган бўлиши керак.

3.2. Тиббиёт муассасасида фаолият кўрсатаётган ва таълим олаётган эркак тиббиёт ходими ва талабаларига қўйиладиган талаблар:

3.2.1. Ходимлар касбдошлари ўртасида, шунингдек, беморлар билан мулоқот жараёнида уларга ҳурмат ва меҳр-мурувват кўрсатишлари керак.

3.2.2. Устки кийимнинг турлари бичими классик шаклдаги костюм, шим, кўйлақ, галстукдан иборат бўлиши мақсадга мувофиқ.

3.2.3. Костюм ва шимлар сидирға ёки чизикли матолардан, кўйлақлар эса оқибат орангида бўлиши лозим.

3.2.4. Галстукнинг кенлиги ўртача, узунлиги камаргача бўлиб, оранги костюм ва кўйлақга мос танланиши керак.

3.2.5. Талаба йигитлар талабага мос ўқув куроллари солиб юриш мумкин бўлган, ранги устки кийимга ярашимли сумка-портфеллар тутишлари лозим.

3.2.6. Оқ халат ва шунга мос бош кийим тоза, текис, тиззадан пастда туриши, енги узун (фаслга қараб), классик услубда, **чет эл ва турли хил фирма ёрлиқларидан холи** бўлиши лозим.

3.2.7. Сочлар тартибга келтирилган, калта кесилган, сокол мўйлов олинган бўлиши лозим.

4-боб. Муассаса ходимлари ва талабаларнинг кийинишида ман қилинадиган ҳолатлар:

4.1. Аёл ходима ва талаба қизлар учун:

4.1.1. Узунлиги тиззадан калта бўлган, шаффоф ва ялтироқ матолардан тикилган, бичими тор, кўкрак, қорин, елка қисми очик блузка ва кўйлақлар кийиш;

4.1.2. Безак сифатида маънавий-ахлоқий тарбияга мос келмайдиган ёзувлар, турли реклама маълумотлари, давлат рамзлари, зўравонлик, фахш элементларини тарғиб қилувчи расмлар ва ёзувлар акс этган, русум сифатида «йиртилган», «титилган» ва жинси матосидан тикилган кийимларда юриш;

4.1.3. Муассаса ҳудудида спорт кийимлари, калта шим ва кроссовкаларда юриш (жисмоний тарбия дарслари ва дарсдан сўнг талабалар турар жойи биноси, спорт майдончаларидан ташқари);

4.1.4. Ўқув анжомларини рўзғор ва харид учун мўлжалланган пакет-халталарда олиб юриш;

4.1.5. Қулоқ ва бармоқлардан ташқари тананинг турли қисмларига зирак ёки металл буюмлар такиб юриш;

4.1.6. Оқ халат ва кийимларда турли хил чет эл ва бошқа фирма ёрлиқлари бўлиши тақиқланади.

4.2. Эркак ходим ва талаба йигитлар учун:

4.2.1. Бичими тор, ялтироқ, баданга ёпишиб турадиган ҳамда маънавий-ахлоқий тарбияга мос келмайдиган ёзувлар, турли реклама маълумотлари, давлат рамзлари, зўравонлик, фахш элементларини тарғиб қилувчи расмлар ва ёзувлар акс этган, русум сифатида “йиртилган”, “титилган” ва джинси матосидан тикилган кийимларда юриш;

4.2.2. Муассаса ҳудудида спорт кийимлари, калта шим ва кроссовкаларда юриш (жисмоний тарбия дарслари ва дарсдан сўнг талабалар турар жойи биноси, спорт мажмуасидан ташқари);

4.2.3. Ўқув анжомларни рўзгор ва харид учун мўлжалланган пакет-халталарда олиб юриш;

4.2.4. Давлат ташкилотларида фаолият юритадиган ходимларнинг умумий ташқи кўриниши (соқол, соч), терининг кўринадиган қисмларида турли тасвирларсиз, ораста ва тартибли бўлиши шарт.

**Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг ўз кучини
йўқотган деб эътироф этилаётган буйруқлари**

1. Соғлиқни сақлаш вазирлигининг “Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги барча бошқарув аппарати, тиббиёт даволаш-профилактика ҳамда олий ва ўрта махсус таълим муассасалари, ташкилот, корхоналар ходим ва талабаларнинг тиббий деонтологияси ва маданияти тўғрисида” 2016 йил 20 январдаги 34-сон буйруғи.

2. Соғлиқни сақлаш вазирлигининг “Тиббиёт ходимларининг одоб-ахлоқ кодексини тасдиқлаш ҳақида” 2019 йил 17 июндаги 161-сон буйруғи.